

HANNUNJUSSA OCH HANS BARN

av Erik Kuoksu

En något annorlunda version publicerades i Släktforskarnas årsbok 2017 under namnet ”Hannun Jussa och hans barn – 100 år i Torne lappmark”

Hannunjussasläkten kom på 1800-talet att betraktas som en särskild gren av birkarlssläkten Kyrö, Släktgrenens stamfar Johan Hansson Kyrö, vars tilltalsnamn på meänkieli – Hannun Jussa (Hans son Johan) – har gett släkten dess namn, blev genom köp och nyanläggande av nybyggen en av de största jordägarna i tornedalsområdet på sin tid.

Hannun Jussa var liksom flera av hans barn en både stridbar och omstridd person, som har lämnat djupa spår både i det bevarade källmaterialet och i sägner som berättades ännu under 1900-talets senare del. Om släkten i sin helhet har sagts att Hannunjussalaiset (Hannun Jussas ättlingar) är ”viisat ja vähänviihaiset” – visa och snara till vrede.

Av Hannun Jussas 93 barnbarn levd 74 till vuxen ålder – en av dem dog så sent som 1937. Idag härstammar de flesta med ursprung i Jukkasjärvi socken på ett eller flera sätt från Hannun Jussa. Jag själv är ett gott exempel på detta: Hannun Jussa var min farfars morfars farfar, morfars farfars farfar, mormors farmors morfars far och min mormors mormors morfars far.

En översikt över de grenar av Hannunjussasläkten som har bott i Jukkasjärvi kyrkoby återfinns i släkttabellsdelen av Vilhelm Tawes *Jukkasjärvi kyrka och bygd 350 år från 1958*. Översikten sammanställdes av min morfar Oscar Salomonsson, som var sonsons sonson till Hannun Jussa.

1998 publicerade Curt V. Persson (även han hannunjussaättling) *Hannun Jussa familjeregister* i två delar. Boken är ett stamtavla över Hannun Jussas kognatiska ättlingar och innehåller utöver släkttabeller en del etnologiska notiser.

JOHAN HANSSON KYRÖS URSPRUNG

Johan Hansson Kyrö – Hannun Jussa – var född i Vittangi, Jukkasjärvi sn, 1761. Hans far var Hans Hinderesson Kyrö, född i Vittangi i april 1714, och död där i slutet av mars 1781), som var kyrkvärd och husbonde på gården Vittangi Nr. 3 (sedermera Muotka, Hansi och Lahti gårdar) på 1/4 mantal.

Hans Hinderesson Kyrös föräldrar var nämndemannen och husbonden i Vittangi Henrik Hinderesson Kyrö eli Vittangi (*1682, + i slutet av januari eller början av februari 1769) och Brita Olsdotter i Vittangi; hans farföräldrar var Henrik Mickelsson Kyrö (+1732, ”över hundra år gammal”, begravd i Jukkasjärvi 1732 30/11), vilken 1674 anlade nybygget Vittangi, och Sigrid Nilsdotter (+1719).

Henrik Mickelsson Kyrö var född i Pello, Övertorneå socken och var son till Mickel Jönsson Kyrö, husbonde på Saukooja gård i Pello 1632-66; sonson till nämndemannen och sexmannen Jöns Olofsson Kyrö eli Kyröläinen, husbonde på Kyrö gård i Pello 1581-1628; sonsons son till birkarlen Olof Anundsson, husbonde på Kyrö gård i Pello 1551-75, och sonsons sonson till nämndemannen Anund Anundsson, husbonde på sedermera Kyrö och Mattila gårdar i Pello 1539-51. Enligt sägen ska släkten härstamma från Storkyro (Isokyro) sn i Österbotten.¹

¹ Angående släkten Kyrö, se Kuoksu 2008a.

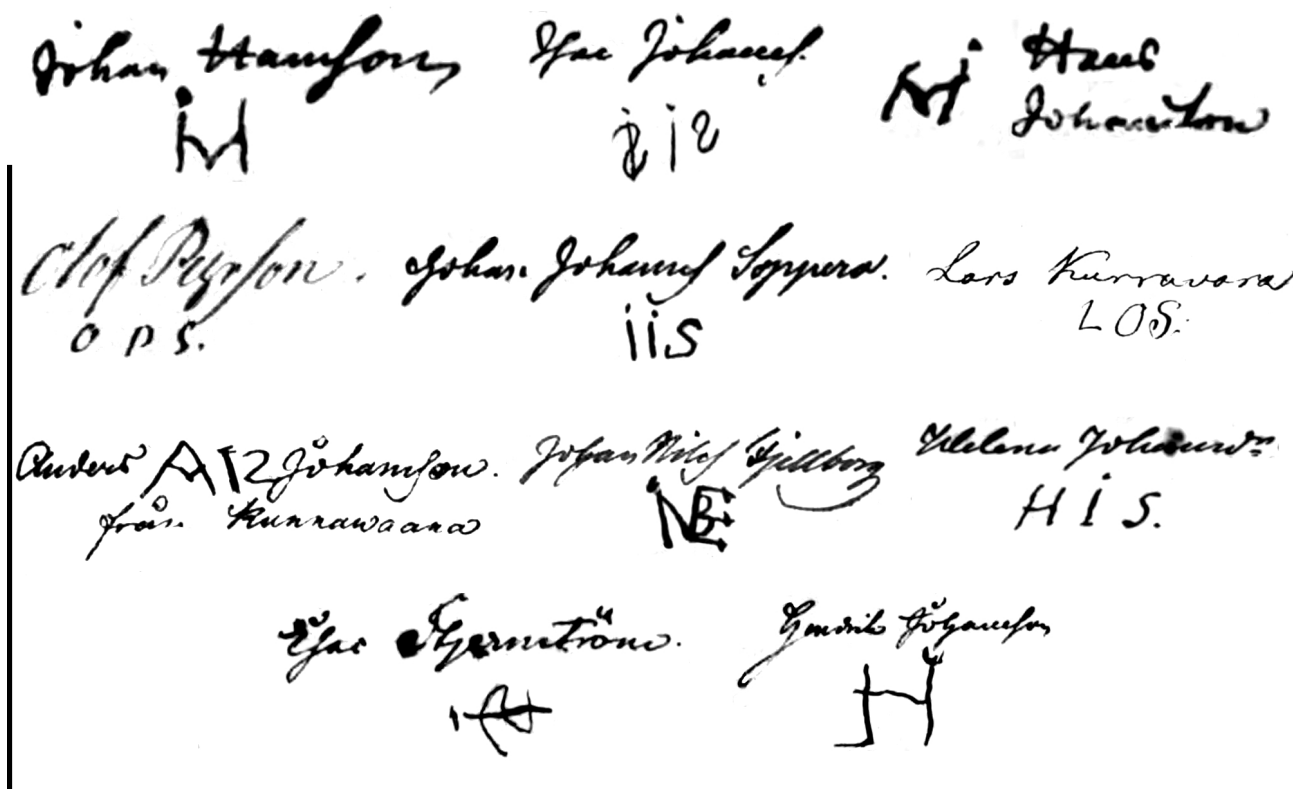

Bild 1: Monogrambomärken för Johan Hansson Kyrö, hans barn och svärsöner. Översta raden, från vänster: 1) Johan Hansson Kyrö 1833, 2) Isak Johansson Ylinenpää 1832, 3) Hans Johansson Pohjanen 1832. Andra raden, från vänster: 1) Olof Persson Soppero 1817, 2) Johan Johansson Soppero eli Ylitalo 1836, 3) Lars Olofsson Kuoksu eli Kurravaara 1828. Tredje raden, från vänster: 1) Anders Johansson Kurravaara 1837, 2) Johan Nilsson Fjellborg 1835, 3) Helena Johansdotter 1841. Nedersta raden, från vänster: 1) Isak Abrahamsson Stjernström 1836, 2) Henrik Johansson 1836.

Källor till bomärkena: Jukkasjärvi sockenstämmoprotokoll 1832 (Hans Johansson Pohjanen, Isak Johansson Ylinenpää), 1833 (Johan Hansson Kyrö), 1835 (Johan Nilsson Fjellborg), 1836 (Henrik Johansson, Isak Stjernström), 1837 (Anders Johansson Kurravaara); Jukkasjärvi kyrkoarkiv, kyrkoherde Ingemar Lindstedts dagbok uppslag 115 (Johan Johansson Soppero 1836), uppslag 222 (Helena Johansdotter 1841); Jukkasjärvi häradsrätts arkiv, bouppteckningar 1825-32 nr. 27 (Lars Olofsson Kurravaara 1828); Dombok för Jukkasjärvi tingslag 1817 (Olof Persson Soppero).

Johan Hansson Kyrös mor var Anna Andersdotter Karvonen. Hon var född i Anttis, Pajala sn, 1720, och dog i Vittangi 1768. Hans Hindersson Kyrö och Anna Andersdotter Karvonen gifte sig i Pajala 1745 14/3. Anna var dotter till husbonden på Karvonen gård i Anttis Anders Andersson Karvonen (*1696, +1752 2/12) och Lisa Johansdotter (+1757 x/6); sondotter till husbonden i Anttis Anders Andersson Karvonen eli Karvola (*1655, +1728 13/12) och Ella Larsdotter; sonsöns dotter till Anders Andersson Karvonen eli Karvo, husbonde i Anttis 1656-95; sonsöns sondotter till Anders Persson Karvonen, vilken grundade byn Anttis och var husbonde där 1622-56, och sonsöns sonsöns dotter till Per Karvonen, som var husbonde i Juhonpieti, Pajala sn 1589-1623 och enligt sägen ska ha flyttat till Tornedalen från Kärsämäki sn i Österbotten.²

² Angående släkten Karvonen, se Kuoksu 2011b s. 183.

Båda Hannun Jussas föräldrar tillhörde släkter som länge hade åtnjutit gott anseende och varit förmögna, men det verkar som att han själv i stort set blev sin egen lyckas smed, eftersom hans äldste bror Anders Hansson Kyrö (*1758, +1836 28/8 i Vittangi), vilken sedermera blev häradsdomare, övertog faderns nybygge i Vittangi. Hannun Jussa hade åtta syskon, som alla levde till vuxen ålder. System Brita (*1746, +1798) gifte sig med Hans Hansson Snällföt eli Snell i Erkheikki, Pajala sn, system Lisa (*1749 29/6) gifte sig med brukskarlen Anders Mickelsson Spett i Masugnsbyn, Junosuando sn, system Maria (*1751 22/4) gifte sig med Henrik Henriksson Lautakoski i Lautakoski, Pajala sn, system Elin (*1753) gifte sig 1791 med nämndemannen Mats Hindersson Huru i Parakka, Jukkasjärvi sn och system Anna (*1755) gifte sig 1783 27/7 med sin kusin Henrik Johansson Kyrö i Vittangi. En tredje bror, Henrik Hansson Kyrö (*1759, +1785) levde i Vittangi, var vid sin död ogift, och har inte efterlämnat några spår i källorna.

Varken Hannun Jussas farmors eller hans mormors ursprung är känt. Möjligen kan mormodern Lisa Johansdotter ha varit från Hietaniemi socken i mellersta Tornedalen, eftersom hon och hennes make bodde där under några år på 1720-talet.

FAMILJ 1

Johan Hansson Kyrö, kallad Hannun Jussa. *1761 i Vittangi, Jukkasjärvi sn, +1834 13/4 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi sn.

Fjorton dagar efter midsommar 1764, när Johan var tre år gammal, brann större delen av åbyggnaderna på hans far Hans Hindersson Kyrö gård i Vittangi ned. Ett nytt pörte med vardagsstuga och förstuga under ett tak, en ny stuga för främmande, en ny foderlada, ett nytt fähus, ett nytt rökhus, ett nytt hemlighus, en ny stolpbod och en 18 år gammal bod blev lågornas rov. Dessutom förstördes 2 tunnor korn och 1 tunna råg. Alltsammans värderades till 774 Daler kopparmynt. Även flera hus på Johans farbröder Olof och Johans gårdar hade brunnit, och de sammanlagda brandskadorna värderades till 1007 daler kopparmynt, vilket var en för tiden och trakten enorm summa. Det befanns att elden sannolikt uppstått av våda, även om man inte kunde förklara hur det gått till, varför Hans Hindersson Kyrö vid tinget i Jukkasjärvi 1765 fick rätt till brandstöd på 413 daler. Av allt att döma byggdes gården upp igen snart efter branden.

När Hans Hindersson Kyrö dog 1781 övertogs gården av hans äldste son Anders Hansson Kyrö. Vid tinget i Jukkasjärvi 1789 instämde Johan sin bror Anders och krävde att av honom få en del pengar och matvaror som han hade innestående i arv efter fadern, samt ersättning för de två tunnor korn som Anders besatt gårdens åkrar med innan arvet efter fadern var skiftat. Anders anförde att bouppteckning hade hållits sex veckor efter faderns död och att det då beslutats att Anders skulle tillträda gården mot att han betalade boets gäld (kanske hade den brandhärjade gården delvis byggts upp med hjälp av lånade pengar). Bouppteckningen fanns dock inte tillstädes, varför saken uppsköts till nästföljande ting. Vid tinget 1790 framkom att bröderna förlikts sedan Anders givit Johan 1 riksdaler.

Den 10 februari 1791 fick Johan tillsammans med flera andra erläggas 3 skilling i böter till kyrkan för att ha deltagit i en "oloflig sammankomst under Aftonsången om Sång Söndagen".³ Vid tinget i Jukkasjärvi samma år stod han inför en betydligt allvarligare anklagelse: kronolänsman Anders Björnström (som var Johans svåger) anklagade "lösa karlen" Johan Hansson i Vittangi "för det han här på marknads stället" vid flera tillfällen hade hållit brännvin till salu, vilket orsakat "liderlighet bland Lappalmogen". Johan förnekade att han sålt brännvin, men erkände att han mot kött och andra varor hade lämnat brännvin i utbyte till samer och nybyggare.

Nämndemannen Olof Johansson Panis och Johans svåger Mats Hindersson Huru i Parakkavaara var kallade som vittnen. Olof vittnade att Johan, som alltid hade brännvin till hands, för två veckor sedan hade sålt brännvin till honom. Mats vittnade att han en gång efter jul hade besökt Johan. Då hade brukskarlen Hans Olofsson Kemis hustru Margareta Johansdotter Stålnacke kommit in till honom med två halvstopsflaskor. Hon viskade något till Johan, och de båda gick ut.

³ Kyrkoräkenskaper, Jukkasjärvi sn, 1791.

Mats hade inte sett om Johan hade lämnat henne något brännvin, och inte heller om hon i sådana fall hade betalat honom för det.

Anders Björnström inkallade sedan nämndemannen Tomas Nilsson Niia, Brita Henriksdotter Vittangi och Lars Larsson Panis som vittnen. Tomas vittnade att han söndagen innan marknaden hade köpt ett kvarter brännvin av Johan för 4 skilling. Dessutom hade han betalt honom med ett lispund renhorn för ett kvarter brännvin som han tidigare hade köpt. Mickel Hansson Mangi, som inte var närvarande, hade blivit vittne till detta. Brita Henriksdotter sade att hon inte hade köpt brännvin av Johan Hansson, men väl av hans hustru Brita Björnström. Johan Hansson Kyrö inflikade då att hans hustru hade lämnat ett kvarter brännvin till Brita Henriksdotter och för det erhållit 4 skilling i pant – något köp var det inte tal om. Lars Larsson Panis vittnade att han någon gång fått en sup av Johan Hansson när han givit honom några renar i gåva.

Då Mickel Hansson Mangi kallats till vittne men inte hade inställt sig, skulle målet tas upp igen när han kom tillstädes. På tingets sista dag hade Mickel infunnit sig. Han intygade att det som Tomas Nilsson Niia hade sagt var riktigt.

Johan nekade fortfarande, men på grund av vittnesmålen befanns han skyldig till olaga brännvinsförsäljning, varför han dömdes att böta 16 riksdaler och 32 skilling. Även Johans bror Anders, som nu var nämndeman, anklagades vid samma ting för olaga brännvinsförsäljning, men frikändes i brist på bevis.

Johan Hansson Kyrö ska enligt födelseboken för Jukkasjärvi socken ha bott i Vittangi ännu vid dottern Brita Marias födelse hösten 1798. Detta veckar inte vara riktigt: Vid tinget i Jukkasjärvi 1792 inkallades Johan och ett antal andra "lösa karlar" av kronolänsman Anders Björnström, som krävde att de måste taga "ordentelig Årstjenst, uptaga Nybyggen eller ock flytta ned på landet" för att där "födan förtjena". Johan sade sig bo "utan någon näring" på kyrkvallen i Jukkasjärvi med hustru och barn, samt förklarade sig "wara sinnat flytta till Paitasjerfvi" för att där anlägga ett nybygge. Han ålades att till nästa ting ta tjänst eller anlägga ett nybygge.

Troligast är att Johan på grund av denna rannsaking grundade ett nybygge, dock inte i Paittasjärvi, utan i Kurravaara, Jukkasjärvi sn. Detta nybygge utsyntes för honom vid tinget i Jukkasjärvi 1795 och fick då namnet Kurravaara Nr. 3. Det befanns ha åker med 1 1/2 kappar korns utsäde, hämta vinterhö från 41 ängar samt ha tillräckliga betesmarker för boskapen. Tingsrätten tillstyrkte anläggandet av nybygget. Nybygget fick 15 års skattefrihet och skattlades 1813 till 1/32 mantal. Samma år slogs det ihop med Johans hemman Kurravaara Nr. 1.⁴

1796 8/2 köpte Johan besittningsrätten till krononybygget Jukkasjärvi Nr. 2 "sådant det nu med hus och alla under Nybygget utsynta ägor befinnas" av skolmästaren Per Grape.⁵ Nybygget hade anlagts 1791 och fått 30 års skattefrihet. Det skattlades 1821 till 1/8 mantal.⁶

Vid tinget i Jukkasjärvi 1796 framkom att Johan Hansson Kyrö hade övertagit nybygget Kurravaara Nr. 1, som hade anlagts några år tidigare av Samuel Samuelsson och redan var utsynt. Nybyggets marker bestod av 9 hårdvallsängar och 13 myrängar. År 1825, då 1/16 mantal av nybygget brukades av Johans svärson Lars Olofsson Kurravaara, var nybygget på sammanlagt 7/16 mantal inklusive den del som tidigare varit Kurravaara Nr. 3.⁷

År 1800 anlade Johan nybygget Paksuniemi Nr. 1 i Paksuniemi, Jukkasjärvi sn, med 15 års skattefrihet. År 1825 var nybygget på 3/16 mantal. Johan innehade då halva nybygget och sonen Isak Johansson Ylinenpää andra halvan. Ingen mangårdsbyggnad var uppförd på gården, eftersom både Johan och Isak bodde i Jukkasjärvi.⁸ Sammantalet var Johan mot slutet av sitt liv husbonde på 3/4 mantal, vilket gjorde honom till den överlägset störste jordägaren i Torne lappmark.⁹

Det framgår av domböckerna för Jukkasjärvi tingslag att Johan Hansson Kyrö från och med 1790-talets början och nästan fram till sin död var inblandad i tvister med grannar och andra. Han

⁴ Jordebok för Norrbottens läns norra lappmark 1825.

⁵ Dombok, Jukkasjärvi tingslag 1796.

⁶ Jordebok för Norrbottens läns norra lappmark 1825.

⁷ Jordebok för Norrbottens läns norra lappmark 1825.

⁸ Jordebok för Norrbottens läns norra lappmark 825.

⁹ Den näst störste jordägaren i Torne lappmarks, gästgivaren och postföraren Lars Larsson Kuoksu (1756-1835) i Kuoksu, Jukkasjärvi sn, var husbonde på 3/16 mantal.

dömdes också flera gånger, tidigast vid tinget 1799, till böter för att ha bärgat hö på ängar som han själv ansåg var hans, men som efter rannsaking befanns tillhöra andra, samt för olaga fiske.

Vid tinget i Jukkasjärvi 1823 klagade till exempel Johans systerson, nybyggaren Hans Andersson Spett i Jukkasjärvi (biträdd av bruksägaren Jonas Ekström i Kengis, Pajala sn) över att Johan Hansson Kyrö och hans söner Isak och Hans olovligt fiskade i hans fiskevatten Vuono och Luotnatti i sjön Sautusjärvi, strax utanför Jukkasjärvi. Isak och Hans, som förde sin fars talan, svarade att de såsom delägare i Jukkasjärvi by var lika berättigade att fiska i Vuopio och Luonatti till husbehov som Hans Spett. Rätten fann efter utredning att fisket i Sautusjärvi tillhörde kronan, och att Hans Spett inte ensam kunde göra anspråk på fiskerätten i Vuono och Luonatti, men att varken Johan eller hans söner hade erlagt någon avgift för att fiska i Sautusjärvi, varför de dömdes att böta 1 riksdaler och 32 skilling banco för brott mot 1766 års fiskestadga.

Av ett flertal mål, bland annat vid tingen 1794 och 1798, framkommer också att Johan ofta lånade ut pengar till samer och nybyggare. Det är oklart om dessa lån var med eller utan ränta, men det är tydligt att Johan inte tvekade att dra den som inte betalade i tid inför rätta.

Det är inte otänkbart att en ramsa som traderats i övre Tornedalen, och i svensk översättning har följande lydelse, handlar om Johan Hansson Kyrö eller någon av hans söner:

Jukkasjärvibon, den mycket rike
ock med andra rika söker tävla,
så i kunskap som i tapperhet.
”Ej jag fruktar, fast den trehornade [Djävulen]
skogens vilddjur mot mig sände,
skulle han ock komma mot mig med tio stålspjut.
Ty jag har kommit till världen
med en tand i munnen, då jag föddes.
Multna mände ock hans lunga,
brista jämväl hjärtat
om han vidrör mig med ramen,
når med den emot mitt bröst.”¹⁰

Johan Hansson Kyrös bouppteckning är inte bevarad. Troligen begravdes han strax sydost om den södra ingången till Jukkasjärvi kyrka, där hans släkt hade en timrad familjegrav.¹¹

Gift 1790, troligen 8/4,¹² med **Brita Isaksdotter Björnström**,¹³ född 1764 25/12 i Tornefors, Pajala sn, död 1842 6/2 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi sn.

Barn:

1. Isak Johansson Ylinenpää *1790 – familj 2
2. Hans Johansson Pohjanen *1791 – familj 3
3. Anna Lisa Johansdotter *1793 25/8 – familj 4
4. Johan Johansson Soppero eli Ylitalo *1795 25/8 – familj 5
5. Anders Johansson *1797 16/1 i Vittangi, +1797 31/1 i Jukkasjärvi
6. Brita Maria Johansdotter *1798 16/9 – familj 6
7. Anders Johansson Kurravaara *1801 4/1 – familj 7

¹⁰ Tolonen s. 10.

¹¹ Tawe 1958 s. 63.

¹² Enligt kyrkoräkenskaper för Jukkasjärvi sn. betalade Johan Hansson i Vittangi den 8 april 1 Skilling och 6 Runstycken ”för pälet”. Johan och Brita erlade 1790 24/6 1 Daler och 16 skilling i kyrkoböter för otidigt sänglag.

¹³ Brita Isaksdotter Björnström var dotter till arbetsfogden och sexmannen Isak Jakobsson Björnström (*1726 20/4 på Kyrkbacken, Nedertorneå sn, +1779 27/2 i Palokorva, Pajala sn) och Brita Andersdotter Spett (*1727, +1804) i Tornefors, sondotter till klockaren i Nedertorneå Jakob Isaksson Björnström (*1698, +1756 7/8 i Pirkkiö, Nedertorneå sn) och Elisabet Antillia (*1697, +1744 1/3 i Övre Raumo, Nedertorneå sn); sonsöns dotter till kapellänen i Kemi landsförsamling Isaacus Magni Björnström (+1717) och Anna Fant (*1671 26/9 i Lillkyro sn, +1709 28/7 i Kemi landsförsamling), samt sonsöns sondotter till tullskrivaren och rådmannen Måns Svensson Björnström (+1671/1674) och Katarina Isaksdotter Limingia el. Lithovia i Uleåborg (genom henne är alla Hannunjussättlingar också ättlingar av den så kallad Sursillska släkten). Se vidare Kuoksu 2012.

8. Kajsa Johansdotter *1803 14/1 – familj 8
9. Helena Sofia Johansdotter *1804 10/12 – familj 9
10. Henrik Johansson *1807 1/1 – familj 10
11. Salomon Johansson *1809 31/3 i Jukkasjärvi, + där 1809 31/1
12. Salomon Johansson *1810 10/3 i Jukkasjärvi, + där 1830 19/4

FAMILJ 2

Isak Johansson Ylinenpää, kallad Jussan Iisakki och Viinankeitäjä (från familj 1). *1790, troligen i Vittangi, Jukkasjärvi sn, +1839 8/6 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi sn.

Nämndeman i Jukkasjärvi tingslag på 1830-talet. Husbonde på Nybygget Paksuniemi Nr. 1 på 3/16 mantal, som han ärvt efter fadern, samt på nybygget Ylinenpää i Jukkasjärvi (Jukkasjärvi Nr. 7), vilket han anlagt 1823 med 25 års skattefrihet.¹⁴ Vid tinget i Jukkasjärvi 1823 framkom att detta nybygge hade 200 famnar öppen åker vid gårdsstället. På Hietaniemi tvärs över Torne älv (nuvarande Poikkijärvi kyrkogård) hade nybygget 25 famnar öppen åker. Nybygget hämtade 83 renlass hö från 36 höslogar.¹⁵ Han ägde också 1/16 mantal av hemmanet Soppero Nr. 3 i Soppero, Jukkasjärvi sn, på 1830-talet. Denna hemmansdel övertogs vid Isaks död av hans bror Johan.

Det har berättats i Jukkasjärvi att Isak var den förste som lät röja upp stora åkerarealer i Jukkasjärvi och Paksuniemi, där betesmarken tidigare varit dominerande. På sina åkrar planterade han korn och potatis, som han tillverkade brännvin av. Detta gav honom öknamnet ”viinankeitäjä”, det vill säga ”brännvinskokaren”.¹⁶

Gift 1811 11/8 i Jukkasjärvi med **Anna Maria Johansdotter Spett**,¹⁷ *1788, +1843 29/3 i Jukkasjärvi.

Bouppteckning efter Anna Maria förrättades 1844 1/2. Vid sin död ägde hon 66 riksdaler och 32 skilling banco i kontanter och ”Diverse pjäser” av silver vägande 80 lod och värda 80 riksdaler banco. Hon ägde 2 kor, 1 kviga, 6 får, 8 vajrenar och 8 ”yngre renar”. Utöver detta ägde hon säng- och gångkläder, möbler till ett rum, samt några järnsaker. Behållningen var 198 riksdaler och 27 skilling banco.¹⁸

Barn (födda i Jukkasjärvi):

1. Brita Maria Isaksdotter, *1811 3/7, +1877 15/7 i Svappavaara, Jukkasjärvi sn. Gift 1830 12/4 med Jonas Henriksson Stålnacke, husbonde på nybygget Svappavaara Nr. 9 på 5/32 mantal och på Svappavaara Nr. 10 på 5/32 mantal.
2. Anna Stina Isaksdotter, *1813 3/11, +1860 27/6 i Vittangi, Jukkasjärvi sn. Gift 1833 9/4 med Per Persson Soppero, husbonde på Pietari gård i Vittangi (Vittangi Nr. 2) på 1/8 mantal.
3. Johan Isaksson, *1816 13/4, +1894 30/8 i Jukkasjärvi. Husbonde på gården Jukkasjärvi Nr. 7, 5/32 mtl, samt på 3/32 mantal av nybygget Paksuniemi Nr. 1 i Paksuniemi. Han kallades Iisakin Juhani.
4. Ulrika Isaksdotter, *1818 17/2, +1839 14/9
5. Anders Isaksson Paksuniemi, *1820 2/5, +1888 10/1 i Paksuniemi, Jukkasjärvi sn. Husbonde på Nybygget Paksuniemi Nr. 1 på 3/32 mantal, i Paksuniemi. Han kallades Paksuniemen äijä (Paksuniemigubben). Hans ättlingar ”har namn om sig att vara hjälpsamma och att ej kunna säga emot sina medmänniskor.”¹⁹

¹⁴ Jordebok för Norrbottens läns norra lappmark 1834.

¹⁵ Dombok för Jukkasjärvi tingslag 1823.

¹⁶ Tawe 1958 s. 232.

¹⁷ Anna Maria Johansdotter Spett var dotter till brukskarlen Johan Tomasson Spett (*1753, +1816) och Anna Larsdotter Kemi (*1761) i Masugnsbyn, Pajala sn; sondotter till masmästaren Tomas Andersson Spett (*1724, +1786 17/1) och Brita Jonasdotter Björn (*1721, +1781) i Masugnsbyn, sonsöns dotter till brukskarlen och skogssamen Anders Johansson Spett (*1687, +1764 18/6) och Agneta Tomasdotter Mangi (*1689, +1763 4/6) i Masugnsbyn, sonsöns sondotter till gruvfogden Johan Jonasson Spett i Svappavaara, Jukkasjärvi sn, vilken tas upp i mantalslängderna 1678-26, och Susanna Hansdotter Bergman (+1738); och sonsöns sonsöns dotter till hammarsmeden Jonas Jönsson Spett, i Kengis 1660-65, i Svappavaara 1665, och Margareta Eriksdotter.

¹⁸ Jukkasjärvi tingslags häradsrätts arkiv, bouppteckningar och arvskiften 1840-48 nr. 25.

¹⁹ Tawe 1958 s. 230.

6. Helena Kajsa Isaksdotter, *1823 6/1, +1824 8/5
7. Isak Isaksson, *1826 22/1, +1839 5/11
8. Greta Isaksdotter, *1830 23/8, +1915 7/5 i Jukkasjärvi. Ogift.

FAMILJ 3

Hans Johansson Pohjanen, kallad Jussan Hannu (från familj 1). *1791, troligen i Vittangi, Jukkasjärvi sn, +1865 29/11 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi sn.

Husbonde på nybygget Pohjanen i Jukkasjärvi (Jukkasjärvi Nr. 8), som han anlagt 1823 med 23 års skattefrihet.²⁰ Vid tinget i Jukkasjärvi 1823 framkom att nybygget hade 200 famnar ”yppig åker” vid gårdsstället, samt 250 famnar åker på jordmån av mull och sand vid Hietaniemi på andra sidan älven (nuvarande Poikkijärvi kyrkogård), och hämtade 53 renlass hö från 16 höslogar.²¹ År 1861 var nybygget på 1/8 mantal.²²

Bouppteckning efter honom förrättades 17 april 1866. Tydligt hade sönerna redan då tillträtt gården. Han befanns vid sin död ha ägt 6 får, möbler, hushålls-, jordbruks-, och snickeriverktyg, fiskeutrustning samt körredskap för ren. Fiskeutrustningen bestod av ljuster, lysjärn, not och fyra båtar. Han hade framförallt skulder till sönerna Nils och Henrik, men även till grannarna Johan Isaksson och Hans Hansson Ranta. Boets behållning blev 109 riksdaler och 63 rst riksmünt.²³

Gift 1817 18/4 i Jukkasjärvi med **Anna Maria Eriksdotter**,²⁴ *1794, troligen i Vittangi, +1889 10/4 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi sn.

Barn (födda i Jukkasjärvi):

1. Brita Maria Hansdotter Pohjanen, *1817 16/6, +1833 23/12 i Jukkasjärvi. ”Vanvettig”.
2. Johan Hansson Pohjanen, *1819 7/2, +1833 25/3 i Jukkasjärvi. ”Fåne”.
3. Erik Hansson Pohjanen, *1821 7/2. Utflyttad till Norge 1845, sedan ej avhörd.
4. Kristina Hansdotter Pohjanen, *1822 1/12, +1904 13/4 i Kattuvuoma, Jukkasjärvi sn. Gift 1849 med fiskaren Johan Henrik Persson Jostojärvi i Kattuvuoma.
5. Anna Kajsa Hansdotter Pohjanen, *1824 19/11, +1904 13/4 i Kattuvuoma. Gift 1846 12/1 med fiskaren Herman Fredrik Stöckel i Kattuvuoma.
6. Helena Hansdotter Pohjanen, *1827 8/1, +1906 1/12 i Jukkasjärvi. Gift 1848 9/7 med kronoåbon Mickel Olofsson i Jukkasjärvi.
7. Henrik Hansson Pohjanen, *1828 3/9, +1910 1/4 i Jukkasjärvi. Kronoåbo i Jukkasjärvi, ogift och barnlös. Han kallades Hannun Heikki och Hannun Henttu.
8. Ulrika Hansdotter Pohjanen, *1830 17/8, +1896 18/8 i Svappavaara, Jukkasjärvi sn. Gift med kronoåbon Johan Henrik Esaiasson på gården Svappavaara Nr. 4 på 3/16 mantal.
9. Margareta Hansdotter Pohjanen, *1832 25/9, +1856 30/12 i Jukkasjärvi.
10. Brita Sofia Hansdotter Pohjanen, *1834 7/12, +1905 13/4 i Jukkasjärvi. Gift 1875 30/5 i Jukkasjärvi med nybyggaren Hans Petter Hansson Torneus i Jukkasjärvi.
11. Nils Hansson Pohjanen, *1836 6/10, +1910 3/12 i Jukkasjärvi. Kronoåbo i Jukkasjärvi, ogift och barnlös. Han kallades Hannun Niku.

²⁰ Jordebok och uppborðslängd för Norrbottens läns norra lappmarks fögderi 1834.

²¹ Dombok för Jukkasjärvi tingslag 1823.

²² Röklängd för Jukkasjärvi sn 1861.

²³ Jukkasjärvi tingslags häradsrätts arkiv, bouppteckningar och arvskiften 1850-72 nr. 85.

²⁴ Anna Maria Eriksdotter var dotter till nybyggaren Erik Filipsson Parakkavaara (*1766, +1830 31/12) och Kristina Henriksdotter Kyrö (*1765) i Vittangi, Jukkasjärvi sn; sondotter till nämndemannen Filip Filipsson Lautakoski-Parakkavaara (*1723 25/3 i Lautakoski, Pajala sn, +1801 13/12 i Parakka, Jukkasjärvi sn) och Anna Gabrielsdotter Flygare (*1726, +1812 7/12) i Parakka; sonsens dotter till nämndemannen Filip Eriksson Lautakoski (*1677 1/3, +1734 14/1 i Lautakoski) och Anna Hindersdotter i Lautakoski; sonsens sondotter till Erik Nilsson Lovikka, husbonde i Lautakoski 1682-1704 och Brita; sonsens sonsens dotter till Nils Ludvigsson Lodvijk, husbonde på Lovikka gård i Kainuunkylä, Hietaniemi sn 1623-38, nybyggare i Lovikka, Pajala sn, 1640-59; sonsens sonsens sondotter till Ludvig Joensson, husbonde på Lovikka gård i Kainuunkylä 1596-1622; sonsens sonsens sonsens dotter till birkarlen Joen Olsson Pajari, husbonde på sedermera Olkkuri och Lovikka gårdar i Kainuunkylä 1551-93 och sonsens sonsens sonsens sondotter till Olof Joensson, husbonde på sedermera Olkkuri, Lovikka, Kannala och Kuurunen gårdar i Kainuunkylä 1539-53. Se vidare Kuoksu 2007a.

FAMILJ 4

Anna Lisa Johansdotter (från familj 1). *1793 25/8 i Vittangi, Jukkasjärvi sn, +1829 25/7 i Soppero, Jukkasjärvi sn.

Bouppteckning efter henne förrättades 1830 5/1. I boet fanns vid hennes död 1054 riksdaler, 25 skilling och 4 runestycken banco i kontanter. Av silver²⁵ fanns diverse föremål till ett värde av 212 riksdaler och 40 skilling banco. Anna Lisa ägde också mycket kläder; listan över hennes klädespersedlar upptar mer än två sidor i bouppteckningen. Många av klädesplaggen var mycket eleganta. Tillsammans var de värda 552 riksdaler och 32 skilling banco. Utöver detta tas möbler, husgeråd, redskap för vävning och sömnad, matvaror, fiskeutrustning, jordbruksredskap, samt körutrustning för ren och häst upp i bouppteckningen. Boet hade fordringar på sammanlagt 412 riksdaler, 18 skilling och 3 runestycken banco, mestadels hos samer i Jukkasjärvi och Karesuando socknar. Boets skulder uppgick till 37 riksdaler. Behållningen blev 3429 riksdaler, 13 skilling och 3 runestycken banco, vilket visar att hemmet bör ha varit ett av de rikaste i Övre Tornedalen.²⁶

Gift 1816 16/4 i Jukkasjärvi med **Olof Persson Soppero**,²⁷ *1788, +1848 1/1 i Soppero. Olof var husbonde på nybygget Soppero Nr. 1 på 1/8 mantal. Han kallas i husförhörslängderna ”oredig”, och sattes 1830 av Jukkasjärvi häradsrätt under förmynderskap av Johan Nilsson Fjellborg (familj 8) och Hans Andersson Spett i Jukkasjärvi, eftersom han var ”begifven på dryckenskap, vore sinnessvag och i högsta behof att någon vårdade hans bästa,”²⁸ vilket kungjordes i Post- och inrikes tidningar 1830 27/7.²⁹ Vid samma tillfälle tillsattes Olofs svågrar Isak Johansson Ylinenpää och Johan Johansson Ylitalo till förmyndare för hans barn.

Barn (födda i Soppero):

1. Johan Petter Olofsson Soppero, *1818 3/1, +1878 29/10 i Soppero. Kronoåbo på 3/32 mantal av gården Soppero Nr. 1.
2. Olof Olofsson Soppero, *1819 4/7, +1827 11/5
3. Henrik Olofsson Soppero, *1821 28/11, +1886 31/12 i Soppero. Sexman och kronoåbo på 1/16 mantal av gården Soppero Nr. 1.
4. Isak Olofsson Soppero, *1825 1/1, +1836 17/4
5. Anna Brita Olofsdotter Soppero, *1827 25/4, +1915 4/4 i Soppero. Gift 1843 med kronoåbon Anders Hansson Spett gården Soppero Nr. 2 på 3/32 mantal.
6. Greta Kajsa Olofsdotter Soppero, *1829 21/7, +1829 2/8

FAMILJ 5

Johan Johansson Soppero eli³⁰ **Ylitalo, kallad Tupakka** (från familj 1). *1795 30/5 i Vittangi, Jukkasjärvi sn, +1870 23/9 i Soppero, Jukkasjärvi sn.

Husbonde på Ylitalo gård i Soppero (Soppero Nr. 3) på 1/8 mantal. Brodern Isak ägde fram till sin död 1/16 mantal av gården. Han tas upp som sexman i husförhörslängden för Jukkasjärvi sn 1828-40, och omnämns som postförare och nämndeman på 1840-talet.³¹

²⁵ Silverbägare och skedar, ibland också bälten, är inte ovanliga i bouppteckningar efter förmögnare nybyggare i Lappmarken under 1700- talet och 1800-talets början. Från och med 1800-talets mitt lyser de nästan helt med sin frånvaro, kanske på grund av laestadianismens genomslag.

²⁶ Jukkasjärvi tingslags häradsrätts arkiv; bouppteckningar och arvskiften 1825-1832 Nr. 33.

²⁷ Olof Persson Soppero var son till nybyggaren Per Hindersson Soppero (född 1736, död 1815 1/10 i Soppero) och Anna Hansdotter Lainio (född 1849, död 1839 25/8 Soppero); sonson till kronolänsmannen, nybyggaren och postföraren Henrik Jönsson Niemi – Soppero (född 1702, död 1780) och Marget Persdotter (född 1712, död 1785); sonsons son till Jöns Tomasson Niemi, husbonde på Niemi gård i Muonionniska, Pajala sn 1686-1709 och dennes hustru Brita; sonsons sonson till Mats Tomasson Mämmi, husbonde på Niemi gård i Muonionniska 1675-85; sonsons sonsons son till Tomas Matsson Mämmi, nybyggare i Muonionniska 1636-74 och sonsons sonsons sonson till byggmästaren Mats Larsson Mämmi eli Pynnöi, som var husbonde på en gård i Koivukylä, Kemi sn, 1606-1608, och på Mämmilä gård i Turtola, Övertorneå sn, 1612-34. Mats Larsson Mämmi eli Pynnöy inkom från Österbotten och deltog 1607 i uppförandet av kapellet i Enontekis. Se vidare Kuoksu, 2011a.

²⁸ Dombok för Jukkasjärvi tingslag 1830.

²⁹ Post- och inrikes tidningar 1830 27/7

³⁰ ”eli” betyder ”även kallad”, men översätts sedan gammalt med ”eller”.

³¹ Sockenjämningslängd för Jukkasjärvi sn 1840 (finns i volymen Övriga Handlingar i Jukkasjärvi kyrkoarkiv).

Johan flyttade till Soppero någon gång mellan 1824 och 1826. Där ägnade han sig åt brännvinshandel, men han handlade antagligen också med tobak, vilket kan förklara hans öknamn ”Tupakka” (tobak) eller ”Tupakanäijä” (tobaksgubben). Möjligen finns det något samband mellan detta öknamn och Tupakantie (tobaksleden) – det traditionella namnet på vinterleden mellan Jukkasjärvi och Soppero byar.

Johan lär genom sin handel ha byggt upp en stor förmögenhet. Långt ifrån alla var dock övertygade om hans hederlighet och moral. Till viss del berodde nog detta på att han länge var skeptisk till laestadianismen; när predikanten Johan Johansson Raattamaa på 1840-talet började predika i Soppero skall han enligt vad som berättas ha blivit hotad till livet av Johan Johansson Ylitalo. En av Johans mest högljudda kritiker var missionären Anders Tomasson Fjellner, som i Norrlands Posten nr. 60, år 1840 publicerade en insändare om den usla postgången i Jukkasjärvi. Fjellner skyller missförhållandena främst på Johans försumlighet och likgiltighet:

”Postförare-arfwodet är lönande. Man måste dock beklaga, att icke hwarje postförare med wederbörlig omsorg fortskaffar posten. Bröderna westanfjell [norrmännen] hafwa haft orsak till missbelåtenhet. Härtill har de sedanre åren i synnerhet Johan Johansson i Soppero by af Juckasjerfwi församling warit wällande; en bland de nybyggare, som genom Lapsk handel mest med bränwin tillämpat sig förmögenhet och anseende. Att med lättköpta medel förwärfwa en loflig winst är godt, men att han wid owäder, de mörka höstiderna, wid wårflodens högsta swell härtill [d.v.s.till postgången] begagnar enfaldiga swaga underskottsmenniskor, bör stängas med en oöfwerskådelig damm. Han menar att lagarne ej äro lämplige för Lappska nybyggare, och att de derföre måste lefwa, som dem bäst passar. Han fordrar dock på hårsmånen sina rättigheter i stöd af samma lagar. För ett par år tillbaka fälldes han af Juckasjerfwi Häradsrätt till böter, emedan han befallt sin dräng att upplägga Renmossa under postbärningen.”

Sedan beskriver Fjellner hur Johan antog en 15- eller 16-årig tiggarpojke till postdräng, och att han under vårfloden i juni beordrat honom att föra posten till Idivuoma i Karesuando sn – en sträcka pojken aldrig hade vandrat på sommaren. Pojken irrade runt i ödemarken i sju dygn, men hittade sedan utsvulten tillbaka till Nedre Soppero. Fjellner föreslår att resekateten Henrik Nilsson Soppero ska få överta postförarsysslan, medan ”Johan Soppero bör hejdas ifån att vidare swänga sig i undanflykter så käckt och snällt som Renen swäfwar och slår cirklar i wäglös snö. Oförwällade missöden afses utan knot; men får en förslagen och oblyg winstens träl spela schack med postmedlen, exercera wäskan, såsom en bränwinstörstig, förätta correspondenten i oafbruten osäkerhet, ser man lika gerna, att den tungt belastade skattedraganden får behålla sitt tillskott, och man får reda sig bäst man gitter såsom tillförne, utan, så wälkommen, så nöjsam, så nyttig som postgången är.”³²

Enligt en sägen som förmedlas av etnologen Samuli Paulaharju blev Johan Johansson Ylitalo till slut omvänd till laestadianismen av Johan Raattamaa på ett bönemöte i Soppero 1848: ”Själve den bistre Tupakki-Iisakki³³ satt pustande och stönande vid sitt bord under predikan, med huvudet i händerna – så steg han upp till slut och gick ut, och där hällde han ut sin bränvinsättning på marken. Men Äijä Jussa från Ala-Soppero blev till sig då han såg vad gubben Tupakki tog sig till. Skräckslagen över en sådan behandling av gudslånet rusade han fram och började slicka det bränvinsdränkta tunet.”³⁴ Möjligen är det denna episod som finns avbildad på Bror Hjorths altartavla i Jukkasjärvi kyrka.

Bouppteckning efter Johan förrättades 1871 6/7. Vid sin död ägde han 20 renar, 1 ko och några småsaker. Resten av hans egendom var antagligen sedan länge fördelad mellan barnen. Behållningen blev 425 riksdaler riksmünt.³⁵

Gift 1823 3/3 i Jukkasjärvi med **Johanna Magdalena Eliasdotter Häggroth**,³⁶ *1798 3/7 i

³² Norrlands Posten Nr. 60, 1840.

³³ Att han i sägnen kallas Iisakki (Isak) beror kanske på en förväxling med Johans bror Isak, vilken dock dog innan den laestadianska väckelsen. Tupakka var dock Johan Johansson Ylitalos specifika öknamn, varför sägnen säkerligen handlar om honom.

³⁴ Paulaharju 1966 s. 233.

³⁵ Jukkasjärvi tingslags häradsrätts arkiv, bouppteckningar och arvskiften 1850-72 nr. 101.

³⁶ Johanna Margareta Eliasdotter Häggroth var dotter till häradstolken, vice klockaren och kyrkoväktaren Elias

Jukkasjärvi, +1870 1/8 i Soppero.

Barn:

1. Brita Johanna Johansdotter Ylitalo, *1822 10/10 i Jukkasjärvi, +1899 12/8 i Vittangi. Gift 1842 23/3 med kyrkvärden Johan Nilsson Kyrö – Nikukka, husbonde på Nikukka gård i Vittangi (Vittangi Nr. 1) på 1/16 mantal.
2. Sara Maria Johansdotter Ylitalo, *1824 9/6 i Jukkasjärvi, +1891 18/2 i Kangos, Pajala sn. Gift 1847 22/3 i Jukkasjärvi med handlanden Johan Johansson Alaintalo, husbonde på Alaintalo gård i Kangos (Kangos Nr. 6) på 1/32 mantal.
3. Elias Johansson, *1826 17/3 i Soppero, + där 1901 28/11 Husbonde på gården 1/24 mantal av gården Soppero Nr. 3.
4. Anna Lisa Johansdotter Ylitalo, *1828 31/1 i Soppero, + där 1828
5. Johan Henrik Johansson Ylitalo, *1829 18/4 i Soppero, + där 1891 3/6. Husbonde på gården 1/24 mantal av gården Soppero Nr. 3.
6. Isak Johansson, *1831 4/3 i Soppero, + där 1922 22/1. Husbonde på 1/24 mantal av gården Soppero Nr. 3, sedan inhyst i Soppero.
7. Helena Johansdotter Ylitalo, *1833 18/3 i Soppero, +1910 9/7 i Lainio, Jukkasjärvi sn. Gift 1859 26/5 med Erik Johansson Ylitalo, husbonde på Ylipää gård i Lainio (Lainio Nr. 4) på 5/32 mantal.
8. Anna Lisa Johansdotter Ylitalo, *1834 29/12 i Soppero, +1912 16/2 i Vittangi. Gift 1855 7/1 med Hans Hansson, husbonde på Uusitalo gård i Vittangi (Vittangi Nr. 9) på 1/16 mantal.
9. Zacharias Johansson Männistö, *1836 31/12 i Soppero, +1916 30/6 i Vittangi. Genom giftermål husbonde på Männistö nybygge i Vittangi (Vittangi Nr. 16).
10. Salomon Johansson, *1840 29/9 i Soppero, + där 1919 8/1. Sexman och husbonde på gården Soppero Nr. 6 på 5/64 mantal.

FAMILJ 6

Brita Maria Johansdotter, kallad Metsuna (från familj 1). *1798 16/9 i Vittangi, Jukkasjärvi sn, +1838 16/8 i Kurravaara, Jukkasjärvi sn.

Enligt vad det berättas blev Brita Maria förälskad i Lars Olofsson Kuoksu eli Kurravaara när han var dräng hos hennes far. Känsloerna var uppenbarligen besvarade, för Brita Maria och Lars fick ett barn tillsammans redan 1816. Hannun Jussa ansåg dock inte att Lars Olofsson Kurravaara var en lämplig make för dottern, eftersom han var för fattig. Lars fick avsked och begav sig hem till Kurravaara. När Brita Maria fick veta detta flydde hon otröstlig till skogs och förblev borta en hel vecka, varefter hon alltid kallades Metsuna, ett namn bildat av ordet mettä – skog.

Dotterns djupa förtvivlan bevekade faderns hjärta, och han lät sin dotter gifta sig med Lars. För att inte hans dotter skulle behöva uppleva fattigdom skänkte han sitt hemman Kurravaara Nr. 1 (sedermera Nr. 2), kor och en häst till de nyblivna makarna.³⁷ På Lars och Brita Marias gård fanns 1825 en stuga försedd med två fönster, en mindre stuga, kokhus, fähus, förhus, bod och källare. På gården fanns 9 kor, två hästar, två kvigor, samt ett okänt antal får.³⁸

Gift 1818 31/3 i Jukkasjärvi med **Lars Olofsson Kuoksu eli Kurravaara**,³⁹ *1791 i Kuoksu,

---

Johansson Kemi-Häggroth (*1767, +1859 x/10) och Hanna Henriksdotter Nykäinen (*1766, +1855 7/10) i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi sn. sonson till klockaren och vice kronolänsmannen Johan Hindersson Kemi (*1735 20/9, +1830 21/10) och Brita Johansdotter Spett (*1735 12/2, +1823 13/2) i Jukkasjärvi; sonsöns son till klockaren Henrik Matsson Kemiläinen eli Kemi (*1700 i Uleåborg, +1765/66 i Jukkasjärvi) och Sofia Nilsson Servio i Jukkasjärvi och sonsöns sonson till borgaren Mats Hindersson Kemiläinen och Lisa i Uleåborg. Se Kuoksu 2008 b.

³⁷ Tawe 1958 s. 201, Barck 2000 s. 31. Enligt den version av sägnen som återfinns i Tawe 1958 och där förmedlas av Karl Perälä kom Brita Marias smeknamn Metsuna av att hon gick vilse i skogen som barn och var då borta en hel vecka, och inte när hon blev förtvivlad över att inte få gifta sig med Lars.

³⁸ Barck 2000 s. 70.

³⁹ Lars Olofsson Kuoksu eli Kurravaara var son till åbon i Merasjärvi, Jukkasjärvi sn, Olof Larsson Kuoksu – Merasjärvi (*1758, +1838 24/3 i Kurravaara) och Marget Johansdotter Kemi (*1762, +1826 8/10 – faster till Johan Nilsson Fjellborg – se familj 8); sonson till åbon och värdaren Lars Larsson Mukka – Kuoksu (*1727, +188 2/5 i Kuoksu, Jukkasjärvi sn) och Lisa Olofsdotter Kuoksu (*1721, +1807 13/11 i Kuoksu); och sonsöns son till

Jukkasjärvi sn, +1876 12/4 i Kurravaara. Lars var husbonde på gården Kurravaara Nr. 1 (sedermera Nr. 2) på 1/16 mantal, som han övertagit efter sin svärfader och på nybygget Kurravaara Nr. 4, som han anlagt 1825 med 25 års skattefrihet.⁴⁰ Han var nämndeman från och med 1840-talet.

När Jukkasjärvi kopparbolag år 1843 gjorde ett misslyckat försök att starta en gruva i Sjangeli föreslog geologen Johan August Malm att Lars skulle bli "husbonde" över gruvverksamheten. Han skrev:

"Lars Olofsson, Kurravaara, med vilken fråga är om hemmansdel, har förklarat sig villig att om han erhåller försvarlig betalning och hus bliver anskaffat i Abisko vid Torneträsk han vore villig att mottaga denna post och vad jag lärt känna mannen för kan aldrig någon redligare och flitigare karl fås till husbonde på detta ställe. Han har dessutom en ganska flitig hustru, vilken även ej är emot att flytta sig. Behovet tvingar visst inte honom härtill, som han säger, att det kan vara detsamma var han lever blott han kan verka något. Han kommer själv till Kengis marknad, då närmare upplysningar i ämnet torde kunna erhållas."⁴¹

Efter Brita Maria Johansdotters död gifte han 1839 23/6 i Jukkasjärvi om sig med Brita Stina Henriksdotter Stålnacke (född 1808 11/9, död 1875 23/1), med vilken han hade sju barn.

Barn:

1. Johan Larsson Ulkulahti, *1816 28/10 i Jukkasjärvi, +1894 11/11 i Kurravaara. Sexman och husbonde på Ulkulahti gård i Kurravaara (Kurravaara Nr. 5) på 1/16 mantal. Han kallades Pitkä-Juhani (länge Johan).
2. Brita Kajsa Larsdotter Kurravaara, *1819 9/5 i Kurravaara, +1881 18/5 i Svappavaara, Jukkasjärvi sn. Gift 1839 med Johan Henriksson Stålnacke, kronoåbo på gården Svappavaara Nr. 6 på 5/64 mantal.

Enligt sägen dog Johan Stålnackes i rödsot den snörika vintern 1881. Brita Kajsa, som hade svårt att försörja sig och de barn som ännu bodde hemma, fick veta att järvar hade dödat många renar vid Leväniemi utanför Svappavaara. Vem som helst kunde göra anspråk på de frusna renkropparna, och Brita Kajsa begav sig dit med en kälke, som hon själv drog. Kort efter hennes avfärd blev det en våldsamt snöstorm, som varade i tre dagar. Då Brita Kajsa inte kommit hem gav sig byns män ut för att leta efter henne. Hon återfanns död och huvudlös liggande framstupa på sina skidor, fortfarande med kälkens draglina över axlarna och med skidstaven i sina händer. Hennes huvud återfanns ett par meter från kroppen. Man drog slutsatsen att Brita Kajsa frusit ihjäl, och att järven sedan gnagt av hennes huvud. Brita Kajsas barn fick efter denna händelse öknamnet Ahmanpää – järvhuvudena. Flera av dem flyttade till Övre Kalix älvdal, där särskilt sonen Salomon Stålnacke, kallad Monkka, blev välkänd, rik och fruktad som handelsman.⁴²

Ett från traditionen avvikande händelseförlopp anas i en notis i Blekingeposten 1882 28/11: "En förmögen landthandlande Stålnacke i Jukkasjärvi bestod sina föräldrar så knapp kost, att modern måste ut och tigga. Under en sådan vandring frös hon ihjäl. Liket hittades först mot sommaren och var då delvis uppätet af rovdjur. Sonen nekade begravva det och nekar nu, sedan en annan ombestyrt begravningen, att betala honom därför med fordrade 8 kronor, hvilka fattigvårdsstyrelsen till slut betalade, men nu i stället måste anlita K. M:ts befallningshafvande till deras återfående af Stålnacke."

---

kyrkvärden och husbonden på Mukka gård i Junosuando, Pajala sn, Lars Matsson Mukka (*1695, +1764) och Ella Hindersdotter (*1698, +1728 19/11 i Junosuando, Pajala sn). Lars Matsson Mukka var son till husbonden på Mukka gård i Junosuando Mats Olofsson Mukka (+1741 22/1) och Malin Larsdotter Lasu (+1733); sonson till Olof Jönsson Mukka, husbonde på Mukka gård i Junosuando 1664-85 och Kerstin, som förestod Mukka gård 1686-88; sonsons son till Jöns Andersson Mukka (*1582), husbonde på Mattila gård i Pello, Övertorneå sn 1635-43, nybyggare i Junosuando 1644-60 och dennes hustru som var dotter till nämndemannen Anund Anundsson (Kyrö) i Pello; sonsons sonson till nämndemannen Anders Hindersson, husbonde på sedermera Antti, Viinikka och Välimaa gårdare i Pello 1583-1623, och sonsons sonsons son till birkarlen och husbonden på sedermera Olli, Antti, Viinikka och Välimaa gårdar i Pello Henrik Staffansson (+1561/62), nämnd 1539-61, och dennes hustru Elin, vilken som änka förestod en del av sin makes gård 1562-65. Se vidare Kuoksu 2011a, samt Kuoksu 2007b och Kuoksu, 2011b

⁴⁰ Jordebok för Norrbottens läns norra lappmark 1825.

⁴¹ Originalbrevet finns i Jukkasjärvi kyrkoarkiv. Se även Barck 2000 s. 21.

⁴² Ranta-Rönnlund 1971.

3. Olof Henrik Larsson Kurravaara, *1821 16/1 i Kurravaara, † där 1905 9/3. Inhyt i Kurravaara, ogift.
4. Anna Greta Larsdotter Kurravaara, *1822 21/12 i Kurravaara, †1905 10/2 i Svappavaara. Gift 1851 23/12 med kronoåbon Johan Johansson Kemi på gården Svappavaara Nr. 2 på 1/12 mantal.
5. Maria Larsdotter Kurravaara, *1825 28/7 i Kurravaara, †1825 22/8
6. Maja Lisa Larsdotter Kurravaara *1826 7/12 i Kurravaara, †1911 18/9 i Svappavaara. Gift 1848 30/12 med kronoåbon Olof Johansson Kemi på gården Svappavaara Nr. 2 på 1/12 mantal. Han var bror till Maja Lisas syster Anna Gretas make Johan Johansson Kemi.
7. Isak Larsson, *1829 6/8 i Kurravaara, +1911 16/11 i Käyrivuopio, Jukkasjärvi sn. Nybyggare i Käyrivuopio från och med 1868. Han kallades Käyrin Iisko eller Lassin Iisko och var gift med sin kusin Brita Maria Andersdotter (se familj 7:4).
8. Ulrika Larsdotter Kurravaara, *1832 8/2 i Kurravaara, +1911 17/2 i Jukkasjärvi. Gift 1860 4/3 med sin kusin Isak Isaksson Stjernström, kallad Helenan Iisakki, och husbonde på gården Jukkasjärvi Nr. 1 (se familj 9:4).
9. Kristina Sofia Larsdotter Kurravaara, *1834 30/4 i Kurravaara, +1917 20/8 i Vittangi. Gift 1858 med sexmannen Isak Persson Soppero eli Pietari, husbonde på Pietari gård i Vittangi (Vittangi Nr. 2) på 1/16 mantal.
10. Lars Salomon Larsson, *1837 5/5 i Kurravaara, + där 1888 17/10. Sexman och husbonde på gården Kurravaara Nr. 1 på 1/16 mantal i Kurravaara. Han uppges ha kallats Kuoksun Larsi och drunknade efter att ha begett sig ut på svag is.

FAMILJ 7

Anders Johansson Kurravaara, kallad Lahenperän Anttu och Kurravaaran äijä⁴³ (från familj 1). *1801 4/1 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi sn, +1883 18/1 i Kurravaara, Jukkasjärvi sn.

Husbonde på nybygget Kurravaara Nr. 1 på 3/32 mantal.⁴⁴ På hans gård fanns år 1825 en stuga i bärgligt tillstånd, en utgammal stuga, två bodar i gott tillstånd, ett utgammalt fähus, lador, stenkällare och en stor ria. Till hemmanet hörde slätterängar och myrslätter. Djurbesättningen på gården var 36 år senare 10 kor och oxar, en häst, 17 får och getter,⁴⁵ och därutöver ägde Anders 300 renar.⁴⁶ Anders skördade drygt tio tunnor korn och tre tunnor potatis.⁴⁷

Det berättas att Anders Johansson Kurravaara var lång och kraftigt byggd med grova anletsdrag. När han talade sade han varje mening två eller tre gånger. Han var känd för att vara mistrogen mot påståenden om trolldom i allmänhet och mot folk som ansåg sig vara nåjder i synnerhet.

Helge Hansson skrev 1942 i *Tidskriften Tornedalen* att Anders var på ett supkalas tillsammans med en nåjd som hette Tomma. Anders retade hela tiden Tomma och till sist vände han ryggen mot honom, böjde sig framåt och sa: ”Trolla mig en böld i baken, om du kan!”

Då var måttet rågar, och Tomma beslöt att visa Anders sin makt. Tomma tog med Anders till likboden i klockstapeln i Jukkasjärvi och sa: ”Jag skall tala med de döda och låta dem röra på sig, så att du får se och höra det,” varpå Anders svarade ”Hm, tala med de döda, om du kan.”

Tomma knackade på en kista med sin stav och satte ett eldstål i munnen, varefter han öppnade kistlocket, medan Anders manade på: ”Rör på dem! Rör på dem! Låt dem tala! Låt dem tala! Om du kan! Om du kan!” Liket i kistan förblev dock stumt och orörligt, samma sak hände när han försökte väcka andra döda. Till slut utropade Tomma: ”Din hedning! Du tror ingenting, dig kan man inte visa något.” Anders svarade belåtet: ”det var väl det jag gissade.”

När Anders blev gammal och sjuk och alla anade att inte hade länge kvar att leva sände hans hustru bud efter två laestadianbröder från Jukkasjärvi, för vilka hennes make skulle bikta sig.

⁴³ Lahenperä (Viksänden) är namnet på platsen där hans gård låg. ”Kurravaaran äijä” betyder ”Kurravaaragubben”.

⁴⁴ Jordebok och uppborðslängd för Norrbottens läns norra lappmarks fögderi 1834.

⁴⁵ Barck 2000. s 71.

⁴⁶ Barck. s. 95.

⁴⁷ Barck. s. 71.

Anders vägrade först att göra detta. Det var först när hans hustru under tårar bad att han skulle göra bot och bättring, så att han inte skulle lämna världen som en evigt förtappad han gav vika och biktade sig. När hans hustru hade lämnat rummet lär han dock ha framfört följande skeptiska reflektion: ”Nu är det också gjort. Hur mycket bättre är man nu?”⁴⁸

Anders var, liksom sin far och sina bröder en mycket företagsam och affärssinnad man,. Han utökade sina ägor på alla sätt han kunde och försökte alltid vinna fördelar, vilket fick geologen Johan August Malm, representant för Jukkasjärvi koppargruvbolag, att kalla honom för ”en riktig stråtrövare”. Detta omdöme var kanske inte riktigt rättvist, eftersom Malm och Anders knappast var bästa vänner sedan Anders krävt den oerhörda summan 3000 riksdaler. För att sälja sin gård till Jukkasjärvi koppargruvbolag, medan Malm värderat hemmanet till 300 riksdaler.⁴⁹

Mindre smickrande är också Johan Henrik Hansson Lahtis och hans hustru Karolina Larsdotter Kurravaaras i Vittangis omdöme om honom. De berättade 1939 för folklivsforskaren Uno F. Olsson att Anders behandlade sina fattighjon så illa att de sällan överlevde ett år hos honom. De hävdade att folk hade ett talesätt när Anders ropade in någon på fattigauktion: ”Anttu se huutaa aina viimi kerran, ei se vaivanen näe toista joulua” – ”Anders han ropar alltid sista gången, den stackarn ser inte nästa jul.”⁵⁰

Gift 1832 24/4 i Jukkasjärvi med **Anna Stina Olofsdotter**,⁵¹ *1810 6/11 i Jukkasjärvi, +1896 2/4 i Kurravaara.

Barn:

1. Johan Andersson Pokki *1832 3/1 i Jukkasjärvi, +1899 19/2 i Kurravaara. Husbonde på 3/128 mantal av gården Kurravaara Nr. 1 Han var först gift med sin kusin Anna Greta Johansdotter Fjellborg (se familj 8:3), sedan med hennes syster Johanna (se familj 8:12).
2. Anna Lisa Andersdotter Kurravaara, *1834 4/1 i Jukkasjärvi, +1914 4/11 i Kurravaara, ogift.
3. Olof Andersson Kurravaara, *1836 17/4 i Kurravaara, + där 1919 11/11. Husbonde på 3/64 mantal av gården Kurravaara Nr. 1. Han kallades Ollikka.
4. Brita Maria Andersdotter Kurravaara, *1837 19/12 i Kurravaara, +1931 i Käyriuvuopio, Jukkasjärvi sn. Gift 1858 25/4 med sin kusin nybyggaren Isak Larsson (se familj 6:7).
5. Lena Stina Andersdotter Kurravaara, *1839 15/12 i Kurravaara, +1915 20/2 i Soppero, Vittangi sn. Gift 1887 19/4 med Isak Henriksson i Övre Soppero.
6. Anders Andersson Kurravaara, *1841 29/4 i Kurravaara, + där 1867 30/12.
7. Isak Andersson Kurravaara, *1843 8/6 i Kurravaara, + där 1898 3/2 i Kurravaara. Husbonde på gården Kurravaara Nr. 1 på 3/128 mantal.
8. Johanna Andersdotter Kurravaara, *1845 24/6 i Kurravaara, +1927 12/6 i Soppero. Gift 1883 25/11 med Isak Nilsson, backstugusittare i Soppero.
9. Eva Kajsa Andersdotter Kurravaara, *1846 10/11 i Kurravaara, + där 1868 25/6.
10. Henrik Andersson, *1848 17/9 i Kurravaara, + där 1928 11/10. Fiskare och sjöman i Lofoten, Norge, sedan gårdsägare i Kurravaara. Han kallades Parta-Heikki (skägg-Henrik) på grund av sitt stora skägg.
11. Ulrika Andersdotter Kurravaara, *1850 9/6 i Kurravaara, +1930 7/2 i Jukkasjärvi. Hon kallades Ulla. Gift 1895 3/12 med Jakob Jakobsson Stjernström, kallad Jakki, husbonde på

⁴⁸ Hansson 1942.

⁴⁹ Barck 2000 s. 21, 95.

⁵⁰ Olsson 1983 s. 117.

⁵¹ Anna Stina Olofsdotter var dotter till nämndemannen och kyrkvården Olof Magnusson Lainio (*1777, +1854 17/9) och Lisa Jöransdotter Stålnacke (*1777, +1860 6/9) i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi sn; sondotter till nybyggaren Måns (Magnus) Eriksson Lainio (*1748 31/12, +1787) och Kerstin Olsdotter (*1745, +1810 7/1) i Lainio, Jukkasjärvi sn; sonsöns dotter till nybyggaren Erik Månsson Lainio (*1707, +1774) och Kerstin Olsdotter (*1715, +1787) i Lainio; sonsöns sondotter till nämndemannen Måns Mårtensson Lainio (+1758) och Margareta Olsdotter i Lainio, sonsöns dotter till nybyggaren Mårten Klemetsson Lainio (+1733, ”lefwat 100:de år” och begravd i Jukkasjärvi 1733 26/3); sonsöns sonsöns sondotter till Klemet Olofsson Lainio, husbonde på Hietaniemi gård i Koivukylä, Hietaniemi sn 1637-47 och nybyggare i Lainio 1653-56; Klemet Olofsson Lainio var son till Olof Larsson, husbonde på Hietaniemi gård i Koivukylä 1632-45; sonson till Lars Olofsson, husbonde på Hietaniemi gård i Koivukylä 1692-1621 och sonsons son till Olof Matsson, husbonde på Hietaniemi gård i Koivukylä 1539-89. Se vidare Kuoksu 2008c.

5/128 mantal av gården Jukkasjärvi Nr. 1.

12. Greta Vilhelmina Andersdotter Kurravaara, *1854 23/2 i Kurravaara, +1928 3/10 i Paksuniemi, Jukkasjärvi sn. Gift 1887 24/4 i Jukkasjärvi med sitt kusinbarn Anders Andersson Paksuniemi (son till Anders Isaksson Paksuniemi, se familj 2:5), husbonde på gården Paksuniemi Nr. 1 på 15/64 mantal.

FAMILJ 8

Kajsa Johansdotter (från familj 1). *1803 14/1 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi sn, + där 1859 11/6.

Gift 1823 1/4 i Jukkasjärvi med **Johan Nilsson Fjellborg**,⁵² *1794 1/5 i Jukkasjärvi, + där 1874 18/12. Han kallades Nikun Jussi, var husbonde på gården Jukkasjärvi Nr. 3 på 1/8 mantal och var länge nämndeman.

Vid häradstinget i Jukkasjärvi 1828 framkom att han odlat upp nio ängar; Pikku Altjärvenjänkkä, Kuosasenjänkkä, Pahtavaaranjänkkä, Siikajoenranta, Pikkukuosasjänkkä, Mertanenluodet, Sattajänkä Sattakurkinen ala, samt två på Kapisinvuoma, De flesta av dessa förefaller ha legat söder om Torne älv. Det beslutades att dessa ängar kunde läggas under hans krononybygge.

Han blev 1830 tillsammans med Hans Andersson Spett förmyndare för sin ”oredige” sväger Olof Persson Soppero (familj 4). Bouppteckning efter honom förrättades 1875 29/1. Sönerna hade övertagit hans gård redan långt innan han dog, och bouppteckningen tar som enda tillgång upp 6 renar värda 48 Kr.⁵³

Barn (födda i Jukkasjärvi):

1. Nils Johansson Fjellborg *1823 24/2, +1879 24/2 i Soppero, Jukkasjärvi sn. Husbonde på gården Soppero Nr. 6 på 5/32 mantal. Han dömdes två gånger till straffarbete och förlust av medborgerligt förtroende för stöld.⁵⁴
2. Johan Johansson Fjellborg *1824 17/10, +1825 26/1
3. Anna Greta Johansdotter Fjellborg *1825 2/12, +1904 10/9 i Svappavaara, Jukkasjärvi sn. Gift 1850 med Johan Henrik Henriksson Lindmark, kyrkvärd och åbo på gården Svappavaara Nr. 7 på 1/8 mantal.
4. Isak Johansson Fjellborg *1827 30/10, +1904 20/3 i Jukkasjärvi. Han var epileptiker och inhyst hos sin bror Johan Petter.
5. Anders Johansson Fjellborg *1831 23/1, +1831 28/1
6. Johan Petter Johansson Fjellborg *1832 27/3, +1905 31/3 i Jukkasjärvi. Sexman och husbonde på gården Jukkasjärvi Nr. 3 på 5/32 mantal i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi sn. Gift med sin kusin Brita Maria Henriksdotter (se familj 10:2).
7. Helena Katarina Johansdotter Fjellborg *1834 3/1, +1849 19/10
8. Brita Maria Johansdotter Fjellborg *1836 26/10, +1910 21/3 i Tahkoniemi, Jukkasjärvi, Jukkasjärvi sn. Gift 1866 20/1 med Olof Hansson Torneus, nybyggare i Takhoniemi, Jukkasjärvi, kallad Tahkoniemen Ollikka (Olof på Täljstensudden).
9. Lisa Sofia Johansdotter Fjellborg *1838 20/2, +1872 27/2 i Kurravaara, Jukkasjärvi sn. Gift med sin kusin Johan Andersson Pokki (se familj 7:1).
10. Stina Ulrika Johansdotter Fjellborg *1840 19/3, +1911 13/10 i Saivorova, Gällivare sn. Inhyst i Saivorova. Hon kallades Tinikke. Hennes utomäktenskaplige son Salomon Stinasson Fjellborg var vid förra sekelskiftet en av de mer framstående laestadianpredikanterna i Övre Kalix älvdal.⁵⁵
11. Anders Johansson Fjellborg *1841 17/11, +1908 7/7 i Kaalasjärvi, Jukkasjärvi sn. Han

⁵² Johan Nilsson Fjellborg var son till nämndemannen och kyrkvärden Nils Johansson Kemi-Fjellborg (*1771, +1830) och Margareta Olofsdotter Kemiläinen (*1768, +1847 18/7) i Jukkasjärvi. Nils Johansson Kemi-Fjellborg var son till klockaren och vice kronolänsmannen Johan Hindersson Kemi (*1735 20/9, +1830 21/10) och Brita Johansdotter Spett (*1735 12/2, +1823 13/2) i Jukkasjärvi. Se vidare fotnot XX.

⁵³ Jukkasjärvi tingslags häradsrätts arkiv, bouppteckningar och arvskiften 1873-90 nr. 16.

⁵⁴ Husförhörslängd för Jukkasjärvi sn 1871-80.

⁵⁵ Ranta-Rönnlund 1978.

- flyttade till Kaalasjärvi 1864 eller 1865, och var kronoåbo på gården Kaalasjärvi Nr. 1 på 1/16 mantal. Efter flytten till Kaalasjärvi kallades han Luspan Anttu.
12. Johanna *1843 1/7, +1883 10/1. Gift med sin kusin Johan Andersson Pokki (se familj 7:1). Han var änklings efter Johannas syster Lisa Sofia.
  13. Salomon Johansson Fjellborg *1844 4/10, +1845 16/1
  14. Salomon Johansson Fjellborg *1845 19/12, +1917 19/9 i Jukkasjärvi Husbonde på gården Jukkasjärvi Nr. 5 på 3/32 mantal och på gården Jukkasjärvi Nr. 13: Ranta (Rantatalo) på 1/8 mantal. Han kallades Ranta-Salkku.
  15. Henrik Johansson Fjellborg *1847 17/5, +1847 24/5
  16. Henrik Johansson Fjellborg *1848 3/12, +1902 24/9 i Kaalasluspa, Gällivare sn. Nybyggare och fångstman i Kaalasluspa. Han kallades Sata-Heikki eller Satakka. Han flyttade till Kaalasluspa från Jukkasjärvi 1866, och hade namn om sig att aldrig förlora en rättegång, då han blev stämd till tinget, något som lär ha skett rätt ofta.

När Alfred Björling, den förste svensk som besteg Kebnekaise, sommaren 1889 skulle ros från Kaalasluspa till andra änden av Paittasjärvi, anlätade han Henrik Fjällborg att föra honom och hans två följeslagare över sjön. Henrik fungerade sedan även som vägvisare för Björling och hans expedition fram till foten av Kebnekaise.⁵⁶

Det finns två motstridiga versioner om hur han dog. Enligt en sägen som upptecknades på 1970-talet av Sara Ranta-Rönnlund blev Henrik skjuten i benet av Nils Nilsson Skum (den välkände konstnären) på Kalppasmyren nära Kalixfors. Nils trodde att Henrik var ute efter att stjäla renar från honom och hans bröder, medan andra menade att Henrik bara var där för att vittja sina fågelfällor. Henrik dog sedan på Luleå sjukhus på grund av blodförgiftning. Nils fick senare en medalj för sin gärning, vilket blev ett ordspråk: "Skjuter du en hund eller katt, så får du böter, men skjuter du en människa får du medalj". Ingen fientlighet mellan familjerna Skum och Fjellborg: när Nils Skums hustru begravdes 1950 var de överlevande av Henrik Fjellborgs barn hedersgäster.⁵⁷

Ett helt annat händelseförlopp skymtar i en notis i Östgötaposten 1902 3/10. Enligt notisen blev Henrik, som kallas "en illa känd nybyggare vid namn Stata Neikki-Fjellborg" skjuten den 19 september efter att han "med tre söner hade gjort sig skyldig till en mängd renstöld". "En lapp" som han stulit från kom till Henriks pörte åtföljd av lappolisen Nils Nilsson Skum och la beslag på ett tjugotal renhudar och ett stort parti renkött. Henrik uppträdde våldsamt och hotade Nils med skjutvapen, varför Nils sköt mot Henrik och träffade honom i låret och sedan avvärnade honom och begav sig till Kiruna för att rapportera saken till länsman Olsson. Länsman Olsson begav sig genast till Kaalasluspa men fann att Henrik kämpade för livet. Han fördes till Gällivare sjukhus, där han avled. Tre av Henriks söner häktades för renstöld. Denna version stämmer bättre överens med uppgiften att Nils fick en medalj för sitt handlande

FAMILJ 9

Helena Sofia Johansdotter (från familj 1). *1804 10/12 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi sn, + där 1884.

Vid mitten av 1800-talet uppfördes kyrka i Vittangi, som gradvis kom att ta över Jukkasjärvis roll som huvudort i Jukkasjärvi socken. 1874 beslutade Jukkasjärvis kyrkoråd, som då var dominerat av vittangibor att Jukkasjärvi kyrkas kyrkklockor skulle föras till Vittangi kyrka. Handlanden Josef Andersson Lahti (sonson till Hannun Jussas äldre bror Anders Hansson Kyrö) åtog sig att sköta transporten. Enligt en av flera sägner om detta samlade Johan Isaksson (familj 2:3) ihop byns män till rådslag hos Elias Eliasson Häggroth, kallad Saaren poika (far till Elias Eliasson Häggroth, se familj 10:10), när han fick veta att Vittangiborna var på väg. Jukkasjärviborna beslutade att barrikadera klockstapelns dörrar inifrån med timmer.⁵⁸

⁵⁶ Populär historia 10/2004.

⁵⁷ Ranta-Rönnlund 1971

⁵⁸ Enligt annan sägen höll Olof Hansson Spett, kallad Kaisan Olla, emot dörren inifrån.

När Vittangiborna förgäves försökte öppna de igenbommade dörrarna skall en av dem ha sagt: ”Tässä on varmaan joku ylivoima” – ”Här finns säkert en högre makt.”

Samtidigt började Helena Sofia Johansdotter, som stod på kyrkogården, ge sken av att tala till de döda under jorden:

”Jos teillä on valtaa, jotko täällä nukutte, niin pidättäkää, älkätkä antako, että mekin teidän jälkiläiset saamme kuulla, kellon ääntä” – ”Om ni som sover här har makt, så håll emot och giv inte efter, så att också era efterlevande får höra klockans klang.”

När en av vittangiborna hörde detta, sade han att han inte tänkte ta ner klockan mot osynliga maktens vilja. Vittangiborna reste hem igen och Jukkasjärvis kyrkklockor blev kvar i klockstapeln.⁵⁹

Gift 1826 28/3 i Jukkasjärvi med **Isak Abrahamsson Stjernström**,⁶⁰ *1802 10/12 i Jukkasjärvi, + där 1839 28/4. Husbonde på nybygget Jukkasjärvi Nr. 1 på 1/16 mantal.⁶¹

Bouppteckning efter Isak Stjernström förrättades 1840 15/4. Vid hans död fanns i boet 5 kor, 1 kviga, 7 får, och 80 renar, tillsammans värda 283 riksdaler och 70 skilling banco. Av värdesaker fanns 10 lod silver. Utöver detta fanns i boet inte mer än grytor, några yxor, en båt, 45 famnar not, ett besman och körredskap för ren. Boet hade varken fordringar eller skulder och behållningen blev 309 riksdaler och 40 skilling banco.⁶²

Barn (födda i Jukkasjärvi):

1. Anna Brita Isaksdotter Stjernström *1825 28/9, +1826 12/10
2. Maria Sofia Isaksdotter Stjernström *1827 19/7, +1915 27/4 i Svappavaara, Jukkasjärvi sn. Gift 1851 med Henrik Henriksson Stålnacke eli Alatörmä, kronoåbo på Alatörmä gård i Svappavaara (Svappavaara Nr. 11) på 13/128 mantal.
3. Johan Isaksson Stjernström *1829 28/10, +1840 19/8
4. Isak Isaksson Stjernström *1831 17/8, +1911 24/3 i Jukkasjärvi. Husbonde på gården Jukkasjärvi Nr. 1 på 1/16 mantal. Han kallades Helenan Iisakki. Gift med sin kusin Ulrika Larsdotter Kurravaara (se familj 6:8).
5. Petter Abraham Isaksson Stjernström *1833 20/8. Inhyt i Jukkasjärvi. Utflyttad till Tønsæt, Bardu, Målselv, Norge, 1878. Han dömdes vid två tillfällen till straffarbete och förlust av medborgerligt förtroende för stöld av kreatur.⁶³
6. Jakob Isaksson Stjernström *1835 7/4, +1908 i Sevujärvi, Jukkasjärvi sn. Backstugusittare, fiskare och fångstman i Sevujärvi. Han kallades Jaako-poika.
7. Anna Brita Isaksdotter Stjernström *1837 5/1, +1840
8. Helena Katarina Selstrøm *1838 17/9. Utflyttad till Norge 1865. Hon var 1875 tjänstepiga i Kollen, Bardu, Norge. År 1900 var hon väverska, bosatt hos sin utomäktenskaplige son Isak Gustavsen Selstrøm i Selstrøm, Ibestad, Norge.

FAMILJ 10

Henrik Johansson, kallad Heikku (från familj 1). *1807 1/1 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi sn, + där 1854 30/5.

Henrik övertog sin fars nybygge Jukkasjärvi Nr. 2 på 1/8 mantal vid faderns död.⁶⁴ Han greps

⁵⁹ Tawe 1958 s. 39

⁶⁰ Isak Abrahamsson Stjernström var son till nämndemannen Abraham Hansson Stjernström (*1772 +1835 19/12) och Anna Maria Jöransdotter Stålnacke (*1769 1/12, +1839 23/5) i Jukkasjärvi; sonson till kronolänsmannen och kyrkvärden Hans Hansson Stjernström (*1723 13/3 i Harvtorp, Ljusnarsberg sn, +1799 4/3 i Jukkasjärvi) och Brita Abrahamsdotter Stålnacke (*1729, +1807 14/2) i Jukkasjärvi. Hans Hansson Stjernström var son till bonden i Harvtorp Hans Olsson (+ 1734 6/10) och Anna Olsdotter (*1689 1/18, +1762 8/5). Anna Olsdotter var dotter till Olof Larsson (*1649, +1722), Hans Olssons företrädare som bonde i Harvtorp. Olof Larsson var gift med Elisabet Matsdotter (+1722), dotter till bonden Mats Jönsson i Fallet, Ljusnarsberg sn. Se vidare Kuoksu 2011a.

⁶¹ Jordebok för Jukkasjärvi socken 1841.

⁶² Jukkasjärvi tingslags häradsrätts arkiv, bouppteckningar och arvskiten 1850-72 nr. 5.

⁶³ Husförhörslängd för Jukkasjärvi sn 1871-80.

⁶⁴ Jordebok och uppborðslängd för Norrbottens läns norra lappmarks fögderi 1837.

mot slutet av sitt liv av den laestadianska väckelsen, och blev Jukkasjärvis första bönhållare.⁶⁵

Bouppteckning efter honom förrättades 1855 29/1. Besittningsrätten till hans krononybygge värderades till 36 riksdaler banco. Hushållets största tillgång var boskapen, som bestod av en gammal häst, 14 kor, 1 tjur, 2 ungnöt, 1 kalv, 24 får, samt 70 renar, vilket allt värderades till 465 riksdaler banco och 16 skilling banco.

I övrigt fanns på gården två guldringar, en guldkedja, jakt- och fiskeredskap, köksredskap, möbler, körredskap för häst och ren, båtar, kälkar, skindor och ackjor, samt snickeri- och jordbruksredskap. Av matvaror fanns 10 tunnor spannmål, 50 lispund kött och 6 lispund smör.

Henrik garderob bestod av rock, två par byxor, två tröjor, en kolt – allt av vadmal, en mudd (renpäls), en gammal mössa och tre par skjortor. Anna Kajsas garderob innehöll två klänningar av halvulle, en kjortel, fem bomullshalsdukar (varav en gammal) och en sidenduk. Det var ovanligt att personer i Henriks och Anna Kajsas ställning hade så lite och grova kläder. Troligen berodde denna frånvaro av klädlyx på att de omfattade laestadianismens bud om enkelhet i klädedräkten.

Henrik hade fordringar på 204 Riksdaler, 34 Skilling och 8 runstycken banco, främst hos samer och nybyggare i Jukkasjärvi sn. Skulderna var på 142 riksdaler och 22 skilling banco, varför boets behållning blev 1044 riksdaler, 10 skilling och 4 runstycken banco.⁶⁶

Gift 1831 7/3 i Jukkasjärvi med **Anna Kajsa Nilsson Fjellborg**,⁶⁷ *1808 8/10 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi sn, + där 1898 28/2.

Barn (födda i Jukkasjärvi):

1. Johan Petter Henriksson *1831 21/11, + 1892 23/1 i Jukkasjärvi. Bönhållare, försångare och klockare. Husbonde på gården Jukkasjärvi Nr. 2 på 1/8 mantal. Han kallades Heikun Petteri. ”Han hade varit i Vittangi för att hos prästen därstädes lära sig konsten att läsa handstil. Såsom klockare hade han ett gott namn om sig. När han kom till kyrkan kunde han redan vid kyrktröskeln stämma upp rätt melodi på psalmen, därest församlingen höll på att sjunga den på fel melodi. Hans förmåga att läsa den handskrivna postillan säges dock ej ha varit lika god.”⁶⁸
2. Brita Maria Henriksdotter *1833 11/6, +1903 19/2 i Jukkasjärvi. Gift 1859 18/12 med sin kusin Johan Petter Johansson Fjellborg (se familj 8:6).
3. Greta Vilhelmina Henriksdotter *1835 3/6, +1839 22/7
4. Anna Karolina Henriksdotter *1837 12/3, +1907 9/7 i Kuoksu, Jukkasjärvi sn. Gift 1861 25/12 med Erik Anders Hezekielsson Lantto – Kuoksu, husbonde på Hietaniemi gård i Kuoksu (Kuoksu Nr. 3) på 3/8 mantal och på Ylipää gård i Kuoksu (Kuoksu Nr. 6) på 9/32 mantal.⁶⁹
5. Nils Henrik Henriksson, *1838 15/12, +1840 14/8
6. Isak Henriksson *1841 21/10, +1919 31/12 i Jukkasjärvi. Backstugusittare i Jukkasjärvi. Han kallades Heikun Iisko, och var till skillnad från sina bröder känd för att aldrig få något ur händer. Han slutade därför sina dagar som en mycket fattig man.
7. Nils Henrik Henriksson *1842 29/10, +1842 8/11
8. Anders Henriksson *1844 1/2, +1874 25/10 i skogen en mil från Jukkasjärvi. Ogift och barnlös. Bouppteckning efter honom förrättades 1875 15/2. Han ägde vid sin död 30 renar, körredskap för ren, en båt, not och nät, en säng, en kokgryta och en stopbod. Behållningen blev 414 kronor och 75 öre.⁷⁰
9. Henrik Henriksson Puimunen *1845 9/3, +1937 i 26/2 Puiminen, Jukkasjärvi. Nybyggare och postförare i Puiminen. Han kallades Heikun Heikki och Puimusen Heikki. Han brukade när han utförde sitt arbete som postförare rida med sabel vid sidan och posthorn i band över axeln.

⁶⁵ Tawe 1958 s. 126.

⁶⁶ Jukkasjärvi tingslags häradsrätts arkiv, bouppteckningar och arvskiten 1850-72 nr. 29.

⁶⁷ Anna Kajsa Nilsson Fjellborg var syster till Henriks syster Kajsas make Johan Nilsson Fjellborg. Se vidare fotnot XX och fotnot XX.

⁶⁸ Tawe 1958 s. 126.

⁶⁹ Angående Erik Anders Hezekielsson Kuoksu – se Kuoksu 2011b.

⁷⁰ Jukkasjärvi tingslags häradsrätts arkiv, bouppteckningar och arvskiten 1873-90 nr. 20.

Mot slutet av sitt liv var han bönhållare.⁷¹

10. Margareta Vilhelmina Henriksdotter *1847 8/1, +1917 26/2 i Saari, Jukkasjärvi. Hon kallades Saaren Miina (Vilhelmina på Ön) och var gift 1871 25/4 med Elias Eliasson Häggroth, kallad Poian Elias eller Saaren Elias, kronoåbo på gården Jukkasjärvi Nr. 4 på 1/24 mantal.
11. Salomon Henriksson *1848 11/5, +1923 13/1 i Jukkasjärvi. Kronoåbo på Mäki gård i Jukkasjärvi (Jukkasjärvi Nr. 9) på 5/32 mantal, som han köpte av sin kusin Anders Johansson Fjellborg (familj 8:11). Han kallades Mäki-Mooni och var känd för sin stora arbetsamhet. Vid sin död ansågs han vara den största jordägaren i Jukkasjärvi. Hans sonson Oscar Salomonsson berättade att det brukade sägas, att Mäki-Mooni blev sjuk om han av någon anledning inte kunde arbeta.
12. Eva Kajsa Henriksdotter *1851 1/5, +1927 3/9 i Salmi, Jukkasjärvi sn. Gift 1875 27/6 i med Anders Larsson i Salmi (son till Lars Olofsson Kuoksu eli Kurravaara i hans andra äktenskap, se familj 6).

---

⁷¹ Tawe 1958 s. 129.